

Mayıs 2014 • Sayı: 89 • 4 TL

Meraklı Minik

Erken Çocukluk Dönemi İçin Aylık Bilim Dergisi

İşte
Bir Kaplumbağa!

Derginizle birlikte...

Yumurtalar ve Yavru Kaplumbağalar Kartları
Rengârenk Çıkartmalar • Kaplumbağa Dominosu
Yavru Deniz Kaplumbağalarını Denize Ulaşturma Oyunu

3+ yaş

Meraklı Minik

Sevgili Okurlarımız,

Bu sayımızda sizlere kaplumbağaları tanıtıyoruz. Kaplumbağalar yeryüzündeki en ilgi çekici canlılar arasında sayılabilir. Okyanuslarda, bataklıklarda, göllerde, akarsularda, çöllerde, ormanlarda ve çayırلarda yaşayan çok çeşitli kaplumbağa türleri var. Kaplumbağalar Antarktika dışındaki tüm kıtalarda görülür. Diğer birçok canlı türüne göre çok daha uzun yaşırlar. Günümüzde bazı kaplumbağa türlerinin soyu tükenme tehlikesiyle karşı karşıya. Ama onların korunması için çalışan birçok insan var. Kaplumbağaları tanıtarak onları koruma çalışmalarına da katkıda bulunabileceğimizi düşündük. Çünkü bir canlıyı korumanın yolunun, onu tanıtmaktan ve sevmekten geçtiğine inanıyoruz. Dergimizin sayfalarında kaplumbağaların özellikleriyle, farklı kaplumbağa türleriyle ve kendilerini tehlikelerden korumak için ilginç yollar geliştirmiş başka hayvanlarla ilgili yazılar ve etkinlikler bulacaksınız. Dergimizin ekindeki oyuncuları da seveceğinizi umuyoruz. Hepinizi sevgiyle kucaklıyoruz.

Aslı Zülal

"Benim manevi mirası ilim ve okıldır"

Mustafa Kemal Atatürk

Sahibi

TÜBİTAK Adına Başkan
Prof. Dr. Yücel Altunbaşak

Genel Yayın Yönetmeni
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Duran Akça
duran.akca@tubitak.gov.tr

Yayın Yönetmeni

Aslı Zülal
asli.zulal@tubitak.gov.tr

Editör

Alp Akoğlu
alp.akoglu@tubitak.gov.tr

Yayın Danışma Kurulu

Prof. Dr. Meryem Beklioğlu
Doç. Dr. M. Necati Demir
Prof. Dr. Ş. Şebnem Ellialioğlu
Doç. Dr. Hatice Zeynep İnan
Doç. Dr. Serap Tiraş Teber
Dr. Ahmet Uludağ
Yrd. Doç. Dr. Rıza Ülker

Redaksiyon

Özlem Özbal
ozlem.ozbal@tubitak.gov.tr

Araştırma ve Yazı Grubu

Meryem Arzu Aruntaş

arzu.aruntas@tubitak.gov.tr

Meltem Yenal Coşkun

meltem.coskun@tubitak.gov.tr

Pınar Dündar

pinar.dundar@tubitak.gov.tr

Suzan Lema Gençer

suzan.gencer@tubitak.gov.tr

Seçil Güvenç Heper

secil.heper@tubitak.gov.tr

Bilge Nur Karagöz

bilge.karagoz@tubitak.gov.tr

Zuhal Özer

zuhal.ozer@tubitak.gov.tr

Kübra Sivisoğlu

kubra.sivisoglu@tubitak.gov.tr

Grafik Tasarım

Fulya Koçak
fulya.kocak@tubitak.gov.tr

Ayşegül Doğan Bircan

aysegul.bircan@tubitak.gov.tr

Cizer

Pınar Büyükgüral
pinar.buyukgural@tubitak.gov.tr

İdari Hizmetler

Yeter Sivrikaya
yeter.sivrikaya@tubitak.gov.tr

Mali Yönetmen

Kemal Tan
kemal.tan@tubitak.gov.tr

Abone İlişkileri

abone@tubitak.gov.tr
Tel (312) 468 53 00

İletişim Bilgileri

Meraklı Minik Dergisi
Akay Caddesi No: 6
06420 Bakanlıklar /Ankara
Tel (312) 298 95 61 (Yazı İşleri)
Faks (312) 427 66 77 (Yazı İşleri)
İnternet www.tubitak.gov.tr/merakliminik
e-posta meraklı.minik@tubitak.gov.tr

ISSN 977-1307-1998

Fiyatı 4 TL

Baskı

PROMAT Basım Yayın San. ve
Tic. A.Ş.
<http://www.promat.com.tr/>
Tel (212) 622 63 63

Baskı Tarihi: 29.04.2014

Dağıtım

Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.
<http://www.tdp.com.tr>

HER AYIN 1'İNDE ÇIKAR

İçindekiler

6

- 2** Bak Bir Kaplumbağa!
- 6** Kaplumbağa Büyüyor
- 7** Kaplumbağaları Tanıyalım
- 9** Karekabuk Nerede?
- 10** Ne Çok Kaplumbağa Var
- 13** Kaplumbağaların Desenleri Farklı Farklı
- 14** Kaplumbağa Hangi Yoldan Gidecek?
- 16** Kabuğumun İçine Gizlendim,
Bilin Bakalım Ben Kimim?
13

- 18** Deniz Kaplumbağası Yavruları
- 20** Resimlerin Sırası Karışmış
- 22** Hayvanlar Kendilerini Tehlikelerden Nasıl Korur?
- 25** Gizlenen Hayvanlar
- 26** Çok Merak Ediyorum
- 28** Haydi Mutfağa
- 30** Küçük Eller İşbaşında
- 32** Kitap... Oyun... Öneri...

20

Bak Bir Kaplumbağa!

Bu bir kaplumbağa! Eğer şanslısan, bir ilkbahar günü kırlda gezerken karşısına çıkıverir. Sessizce ve ağır ağır yanından geçtiğini görüp şaşırabilirsin.

Bazen de otların arasından gelen
bir hisırtı duyarsın. Hisırtının
bir yöne doğru yavaş yavaş
ilerlediğini fark edersin.

Ve otların azlığı yerde bu hisşirtiyı
yapanın bir kaplumbağa olduğunu
anlayiverirsin.

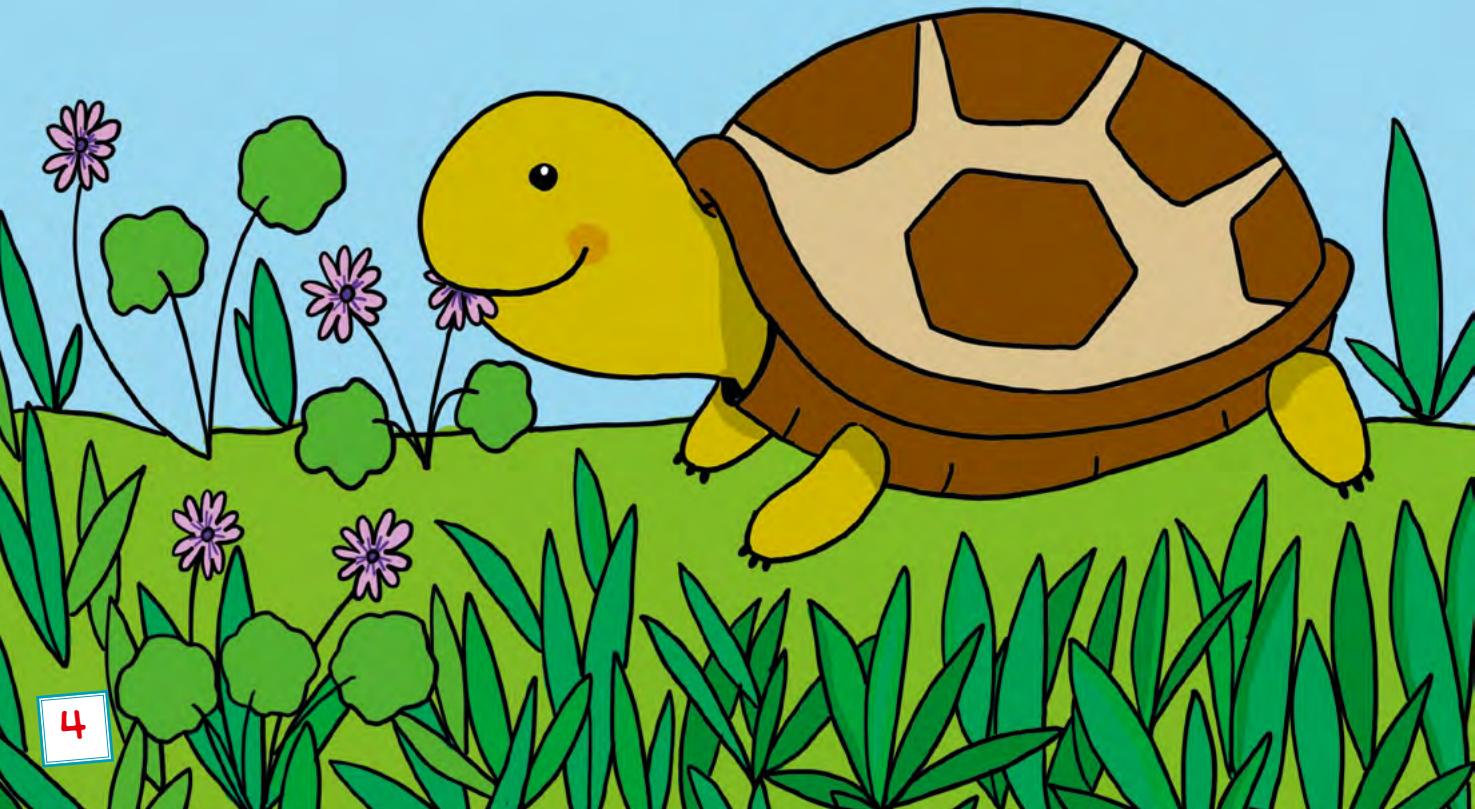
Ama yanına çok yaklaşırsaan başını
ve bacaklarını kabuğunun içine
sokuverir! Bir süre çok sert olan bu
kabuğun içinde kalır. Ta ki tehlikeden
geçtiğini düşünene kadar... Çünkü
kabuğunun içindeyken ona kimse
zarar veremez.

Sonra mı? Sonra yeniden başını ve bacaklarını kabuğundan çıkarın.
Ve ağır ağır yoluna devam eder. Boyunun yettiği yaprakları,
sebzeleri ve bazı çiçekleri bir güzel yer.

Hele hele ebegümeçini bayila bayila yer!

Havalarda soğumaya başladığında bol
güneş alan bir yerde kendine bir oyuk açar.
Sonra da bu oyuguna içine girer. İlkbahara
kadar onu artık hiç kimse göremez. Çünkü
bütün kişi orada uyuyarak geçirir.

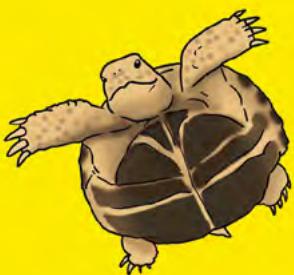

Kaplumbağa Büyüyor

Burada bir kaplumbağanın nasıl büyüp geliştiğini görüyorsun. İlk resimde kaplumbağa yumurtadan çıkıyor. Sonra onun biraz büyümüş hali var. Sonra biraz daha büyümüş hali ve en sonda da en çok büyümüş hali... Alttaki satırlarda bunlardan biri ya da ikisi eksik. Eksik olanları dergimizin ekindeki çıkartmalar arasından bulup yerlerine yapıştırır mısın?

Bu sayfadan küçük bir kitap yapabilirsin. Sayfayı kırmızı kesikli çizgilerden kes. Böylece üç ayrı parça elde edeceksin. Bu parçaları siyah çizgilerden arkaya katla. Parçaları, sayfa numaraları birbirini izleyecek biçimde iç içe koy ve ortasından zimbala. Kitabın hazır!

Kara kaplumbağalarının kabuklarının biçimi şistikidir.

9

Kara kaplumbağalarının ve akarsularla göllerde yaşayan kaplumbağaların ayakları ve pençeleri vardır.

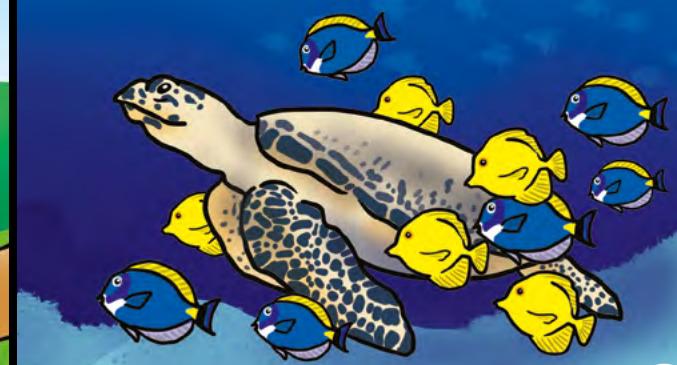
7

Kaplumbağaları Tanıyalım

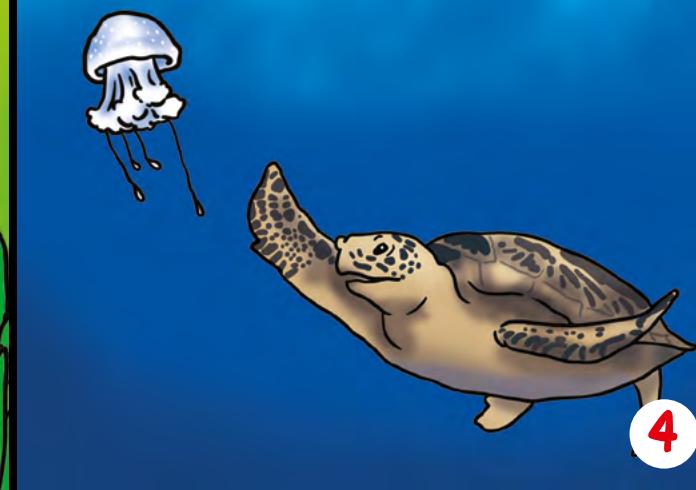
Bilge Nur Karagöz · Çizim: Bengi Gençer

Denizlerde, göllerde ya da nehirlerde yaşayan kaplumbağalar da vardır. Denizlerde yaşayan kaplumbağalara deniz kaplumbağası denir.

2

Denizkaplumbağalarıysa balık, denizanası, karides gibi hayvanlarla ve deniz bitkileriyle beslenir.

4

1 Bazı kaplumbağalar karada yaşar. Karada yaşayan kaplumbağalara tosbağa da denir.

3 Karada yaşayan kaplumbağalar kendilerini tehlikede hissettiğinde başlarını ve bacaklarını kabuklarının içine çeker.

5

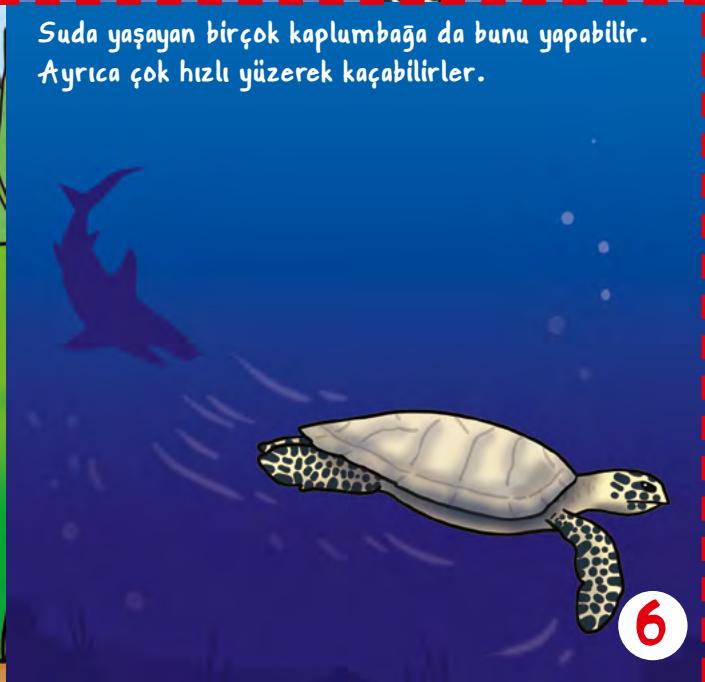
Denizkaplumbağalarının kabuklarıysa daha yassıdır.

10

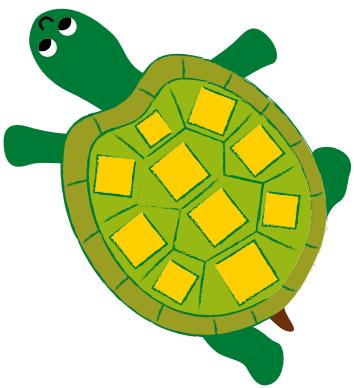
8

6 Suda yaşayan birçok kaplumbağa da bunu yapabilir. Ayrıca çok hızlı yüzerek kaçabilirler.

6

Karekabuk Nerede?

Bu bir yavru kaplumbağa. Adı da Karekabuk. Bakalım aşağıdaki büyük resimde diğer yavru kaplumbağaların arasında Karekabuk'u bulabilecek misin?

Ne Çok Kaplumbağa Var

Yeryüzünde pek çok kaplumbağa türü var. Kimi karada yaşıyor, kimi ise suda. Kimi Türkiye'de, kimi ise dünyanın bambaşka yerlerinde... İşte onlardan bazıları.

Alamy / Dijitalmaja

Bu kaplumbağa karnını doyuruyor. Biliyor musun sen de ona benzeyen bir kaplumbağayı karnını doyururken görebilirsin. Çünkü bu kaplumbağa ülkemizde de yaşıyor.

Alamy / Dijitalmaja

Bu bir yeşil deniz kaplumbağası. Yumurtlamak için ülkemizdeki bazı sahillere geliyor.

Bu kaplumbağanın diğer kaplumbağalardan farklı bir özelliği var. Kabuğu diğer kaplumbağalarındaki kadar sert değil, biraz yumuşak!

Bu kaplumbağanın vücudu beneklerle kaplı. Bu nedenle ona benekli kaplumbağa deniyor.

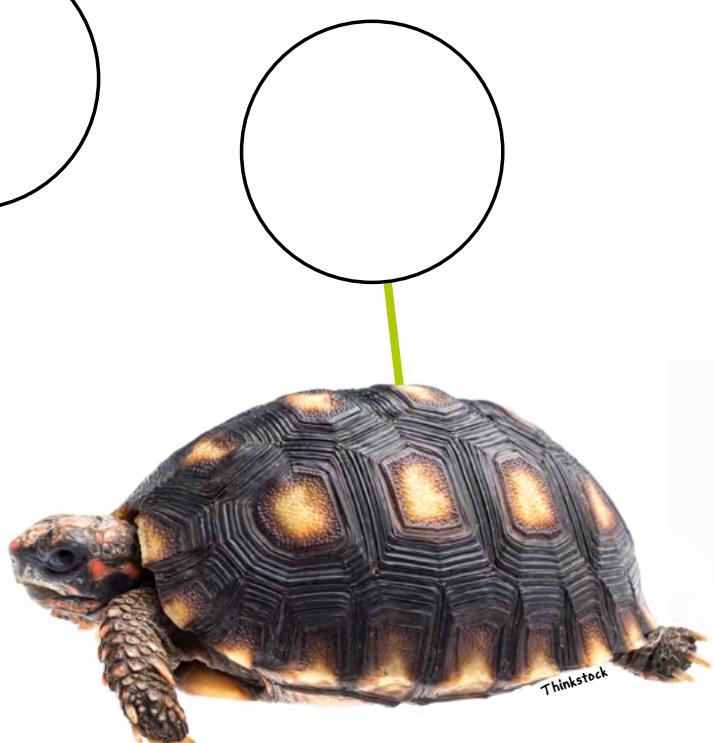
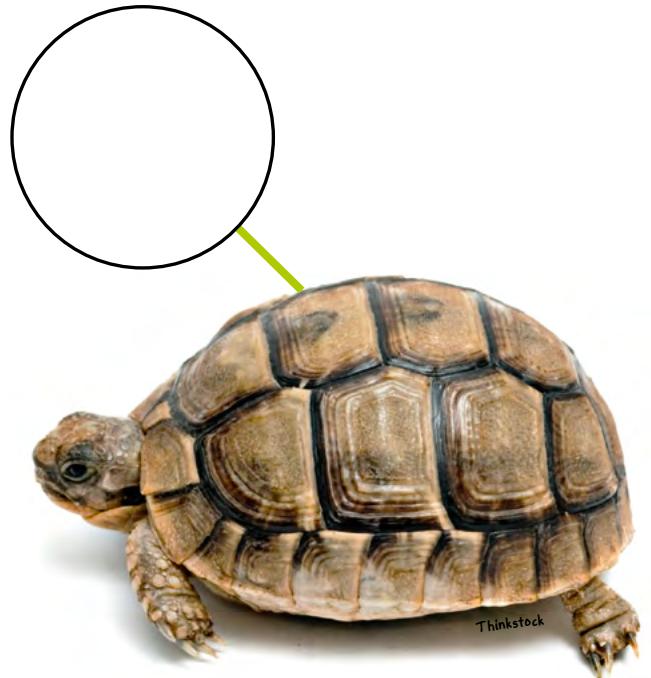
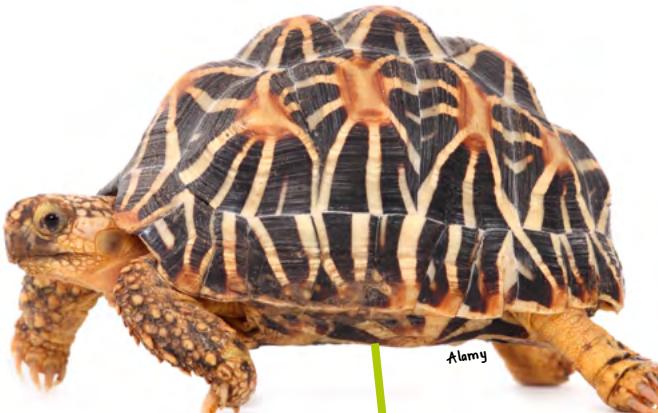

İşte burada da bir dev kaplumbağa var! Ne kadar büyük olduğunu anlamak için alttaki fotoğrafa bakman yeterli.

Kaplumbağaların Desenleri Farklı Farklı

Burada dört kaplumbağa var. Önce bu kaplumbağaların kabuklarındaki desenleri incele. Sonra çıkartmalar arasından bu desenleri bul ve kaplumbağaların yanındaki dairelerin içine yapıştır.

Kaplumbağa Hangi Yoldan

Kaplumbağa karnını doyurmak için dolaşmaya çıkmış. Önce karahindiba, sonra ebegümeçi, sonra da keçiayağı yiyecek ve yuvasına geri dönecek. Bunun için hangi yoldan gitmesi gerekiyor? Haydi ona yardım et. Eline bir kalem al ve kaplumbağanın yolunu çizerek göster.

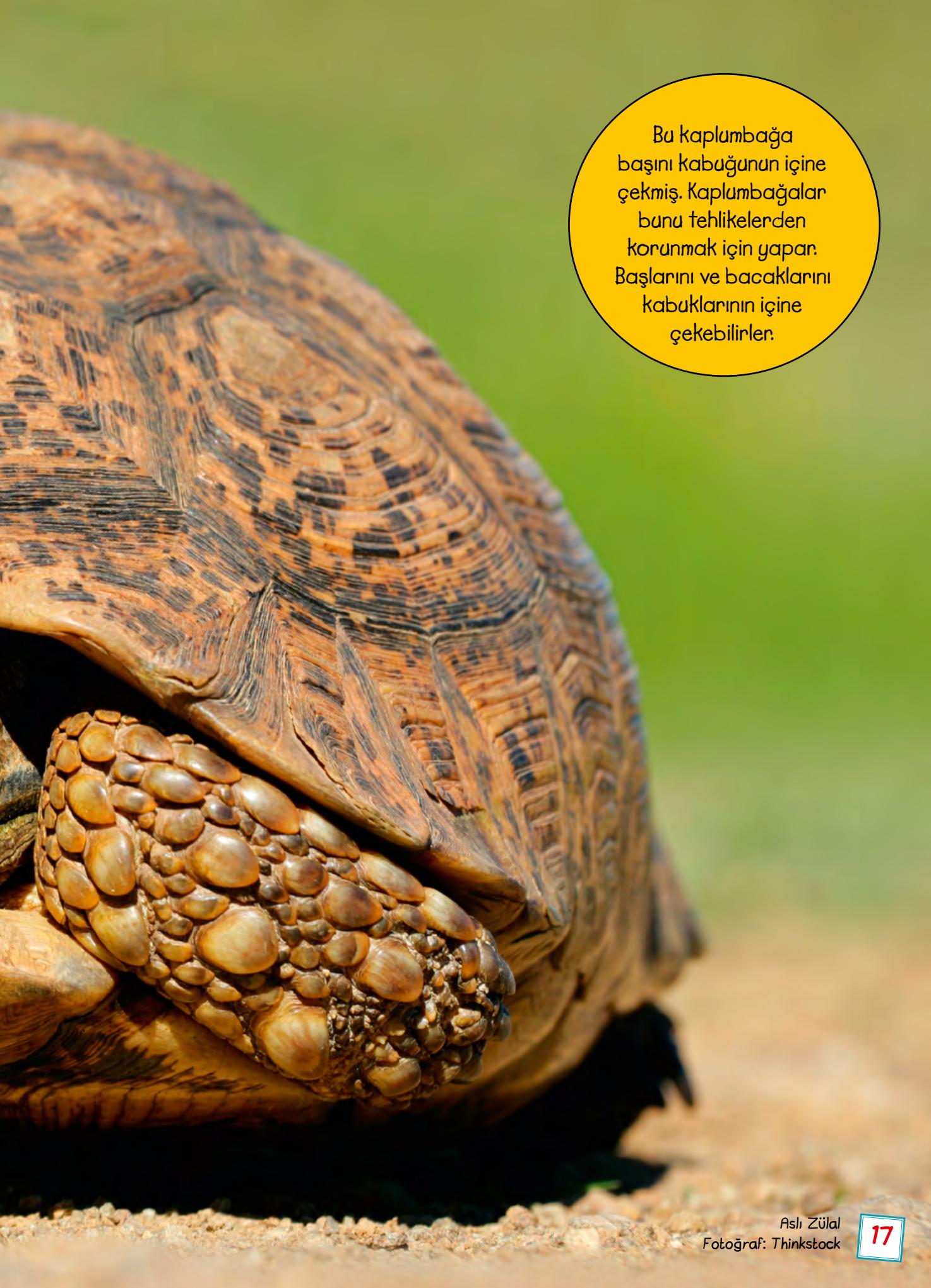

Gidecek?

Kabuğumun içine Gizlendim,
Bilin Bakalım Ben Kimim?

A close-up photograph of a tortoise's head and front legs. The tortoise has a brown and tan patterned shell. Its head is extended forward, showing its eyes and mouth. Its front legs are also visible, with large, scaly digits.

Bu kaplumbağa
başını kabuğunu içine
çekmiş. Kaplumbağalar
bunu tehlikelerden
korunmak için yapar.
Başlarını ve bacaklarını
kabuklarının içine
çekebilirler.

Deniz Kaplumbağası Yavruları

Alemy / Dijitalmej

Burada, bu kumsalda anne deniz kaplumbağalarının bıraktığı kaplumbağa yumurtaları var. Anne deniz kaplumbağaları gece birer çukur kazmış. Sonra çukurların içine bir sürü yumurta bırakıp üzerlerini kumla örtmüsler.

Alemy / Dijitalmej

Bunlar, kumun altındaki deniz kaplumbağası yumurtaları.

Danita Delimont / Gallo Images / Getty Türkiye

Günün birinde yumurtalar çatladı ve yumurtadan çıkan yavru deniz kaplumbağaları kumun üzerinde belirdi.

Sonra
aceleyle
denize
doğru
ilerlediler.

Haydi, hep birlikte
denize gidiyoruz.

Danita Delimont / Gallo Images / Getty Türkiye

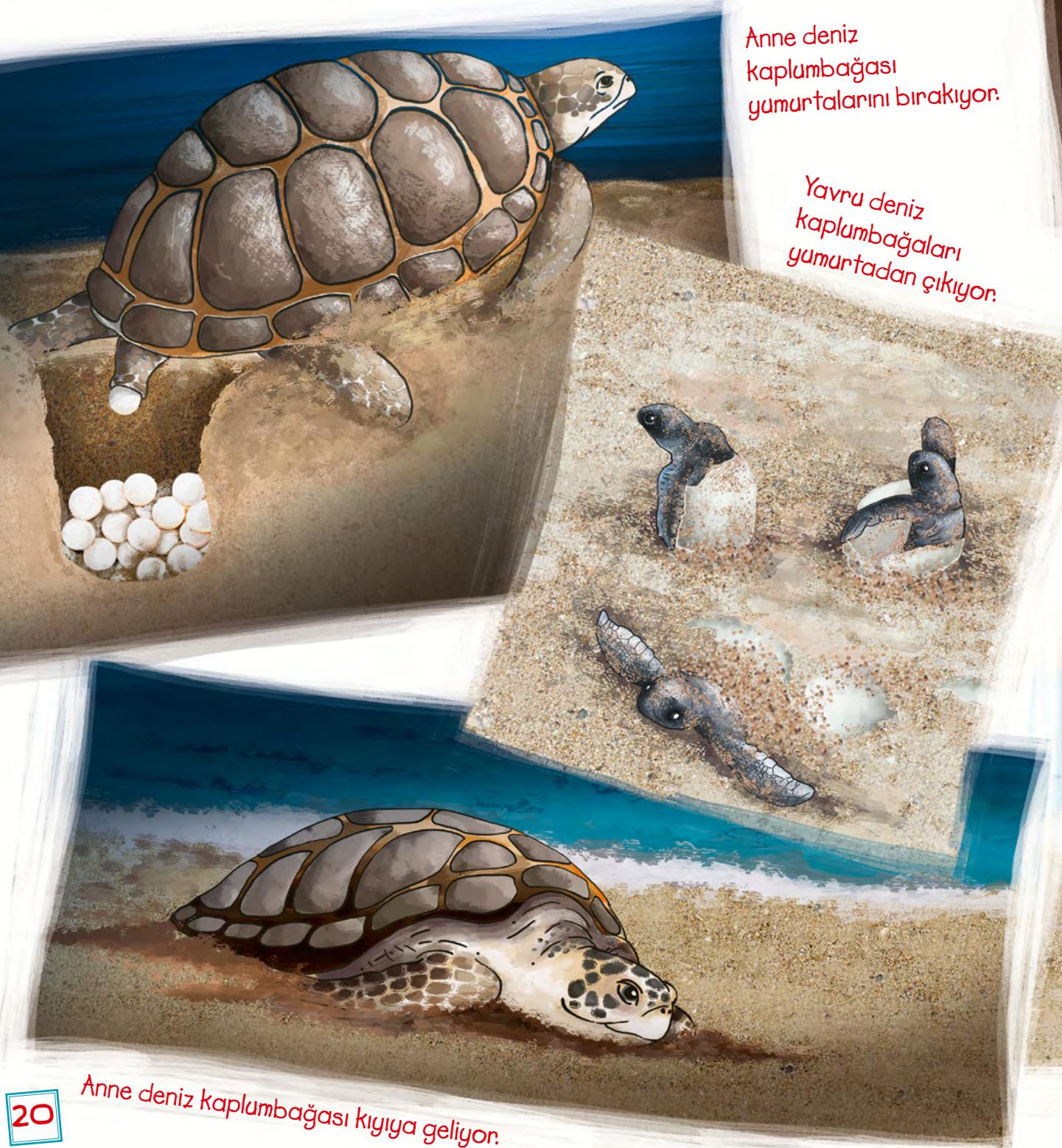

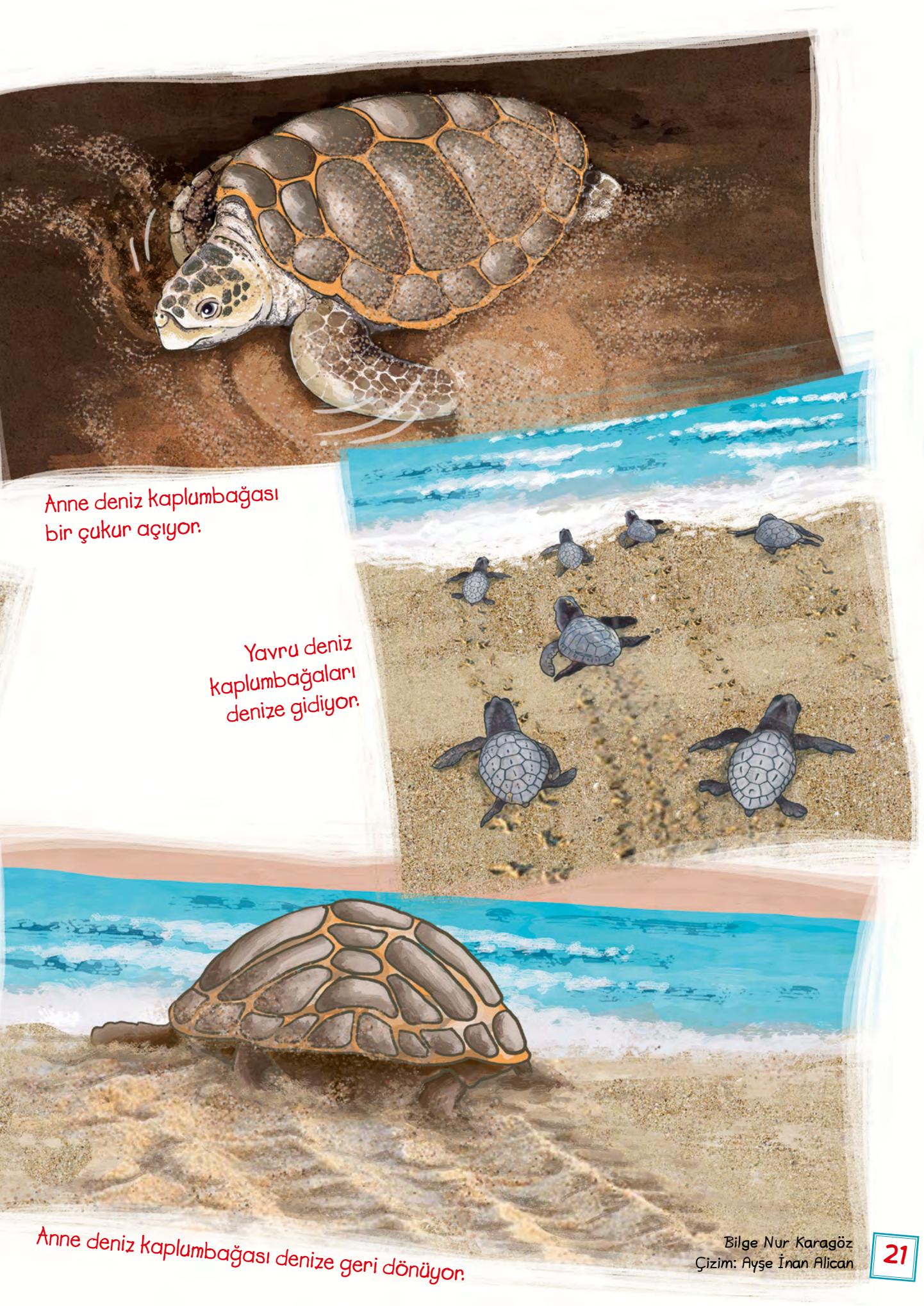
AFP / Getty Türkiye

Denize
ulaştıklarında
hemen yüzmeye
başladılar.
Artık denizde
yaşayacaklar.
Yeterince
büyüdüklerinde
iğlerinden bazıları
yumurta bırakmak
için bu kumsala
geri dönecek.

Resimlerin Sırası Karışmış

Gece, dişi bir iribaşlı denizkaplumbağası kıyıya gelmiş. Yüzgeçleri yardımıyla kumda bir çukur açmış. İçine çok sayıda yumurta bırakıktan sonra çukurun üzerini kumla kapatmış. Sonra denize geri dönmüş. Bir süre sonra yumurtalardan yavru kaplumbağalar çıkmış. Yavrular kumun üzerine çıkış hızla denize doğru ilerlemişler. Sonunda da hepsi denize ulaşmış. Burada bu olayı anlatan resimler var. Ancak resimlerin sırası karışmış. Resimlerin doğru sırasını bulup parmağınla gösterebilir misin?

Anne deniz kaplumbağası
bir çukur açıyor.

Yavru deniz
kaplumbağaları
denize gidiyor.

Anne deniz kaplumbağası denize geri dönüyor.

Hayvanlar Kendilerini

Alamy / Dijitalimaj

Kaplumbağalar tehlikeden korunmak için başlarını ve bacaklarını kabuklarının içine çekebilir. Başka bazı hayvanların da kendilerini korumak için başka özellikleri var.

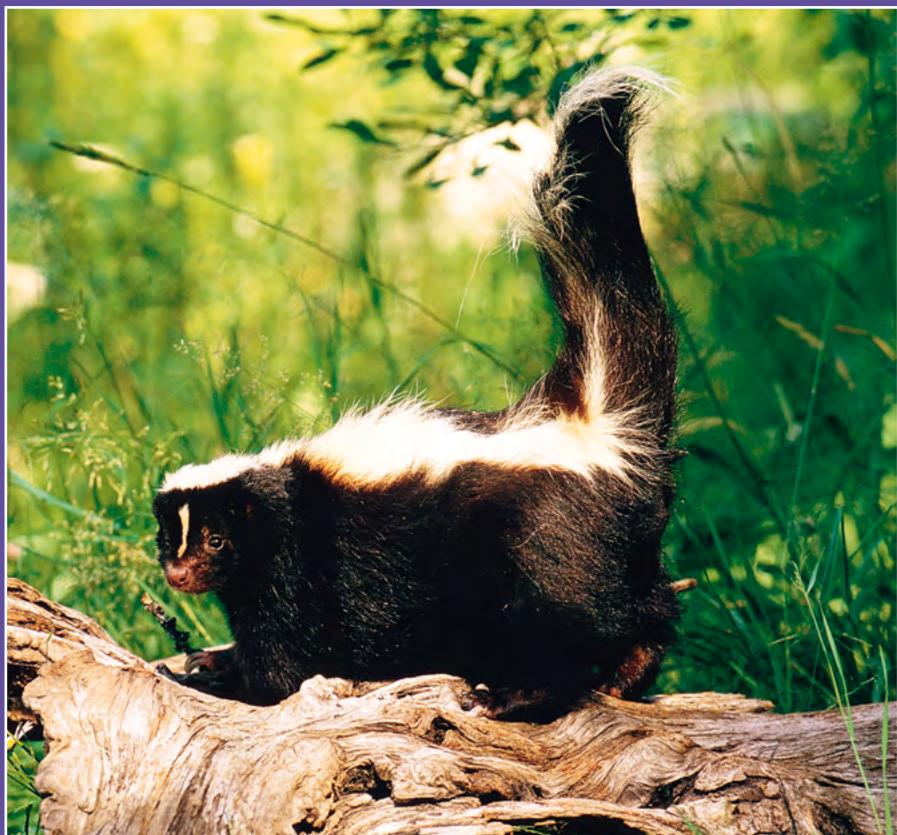
Kırpiler herhangi bir tehlikeyle karşılaşlarında kıvrılıp top gibi olur. Tehlike geçene kadar bu şekilde beklerler.

Thinkstock

Tehlikelerden Nasıl Korur?

Kokarcalar kendilerini tehlikede hissettiğlerinde kuyruklarını havaya kaldırır. Sonra da arkalarını dönerek kuyruklarının altından kötü kokan bir sıvı püskürterler.

Thinkstock

Alamy / Digitalmaj

Uçanbalıkların yan yüzgeçleri kanat gibi açılabilir. Düşmanlarından kaçarken denizin yüzeyine sıçrarlar. Yan yüzgeçleri sayesinde kısa bir süre havada süzülebilirler.

Bu bir kirpibalığı.

Alamy / Dijitalimaj

Kirpibalıkları
düşmanlarıyla
karşılaştıklarında
bolca su yatarak
vücutlarını
şışirir. Şişlikleri
zaman dikenleri
de ortaya
çıkar. Böylece
düşmanlarını
kendilerinden uzak
tutarlar.

Alamy / Dijitalimaj

Gizlenen Hayvanlar

Bazı hayvanlar vücutlarının rengi, desenleri ya da şekilleri sayesinde bulunduğu ortamda kolayca fark edilmezler. Böylece gizlenerek tehlikelerden korunırlar. Peki, fotoğraflarda gizlenmiş baykuşu ve yaprak böceği bulabilir misin?

Alamy / Digital Image

Piotr Naskrecki / Minden Pictures / Getty Images

Çok Merak Ediyorum

Kaplumbağalar kaç yıl yaşar?

Muhammed Esad Gürbüz - 5 yaş - Adana

Şimal Alav - 5 yaş - Ankara

Verda Bozkurt - 9 yaş - Ankara

Doğada yaşayan kaplumbağaların ömürleri türlerine göre farklılık gösterir. Örneğin dev Galapagos kaplumbağası dünyanın en uzun yaşayan canlılarından biridir. Dev Galapagos kaplumbağası iki yüz yıl yaşayabilir. Karada yaşayan kutu kaplumbağalar genellikle otuz yıl kadar yaşar. İri başlı deniz kaplumbağalarının altmış yıl kadar, yeşil deniz kaplumbağalarınınınsa seksen yıl kadar yaşadığı tahmin ediliyor.

Sorularınızı Bekliyoruz!

Susamurlarıyla ilgili merak ettiğiniz sorularınızı 15 Haziran'a kadar bize gönderin. Bu sorulardan birini ya da birkaçını Temmuz 2014 sayıımızda yanıtlayalım.
Adınızı, soyadınızı, yaşınızı ve yaşadığınız ili yazmayı unutmayın. İşte adreslerimiz:
e-posta: meraklı.minik@tubitak.gov.tr
Adres: TÜBİTAK Meraklı Minik Dergisi
“Çok Merak Ediyorum” Köşesi
Akay Caddesi No: 6 06420 Bakanlıklar / Ankara

Haydi Mutfağa

Meyvelerden Kaplumbağa

6

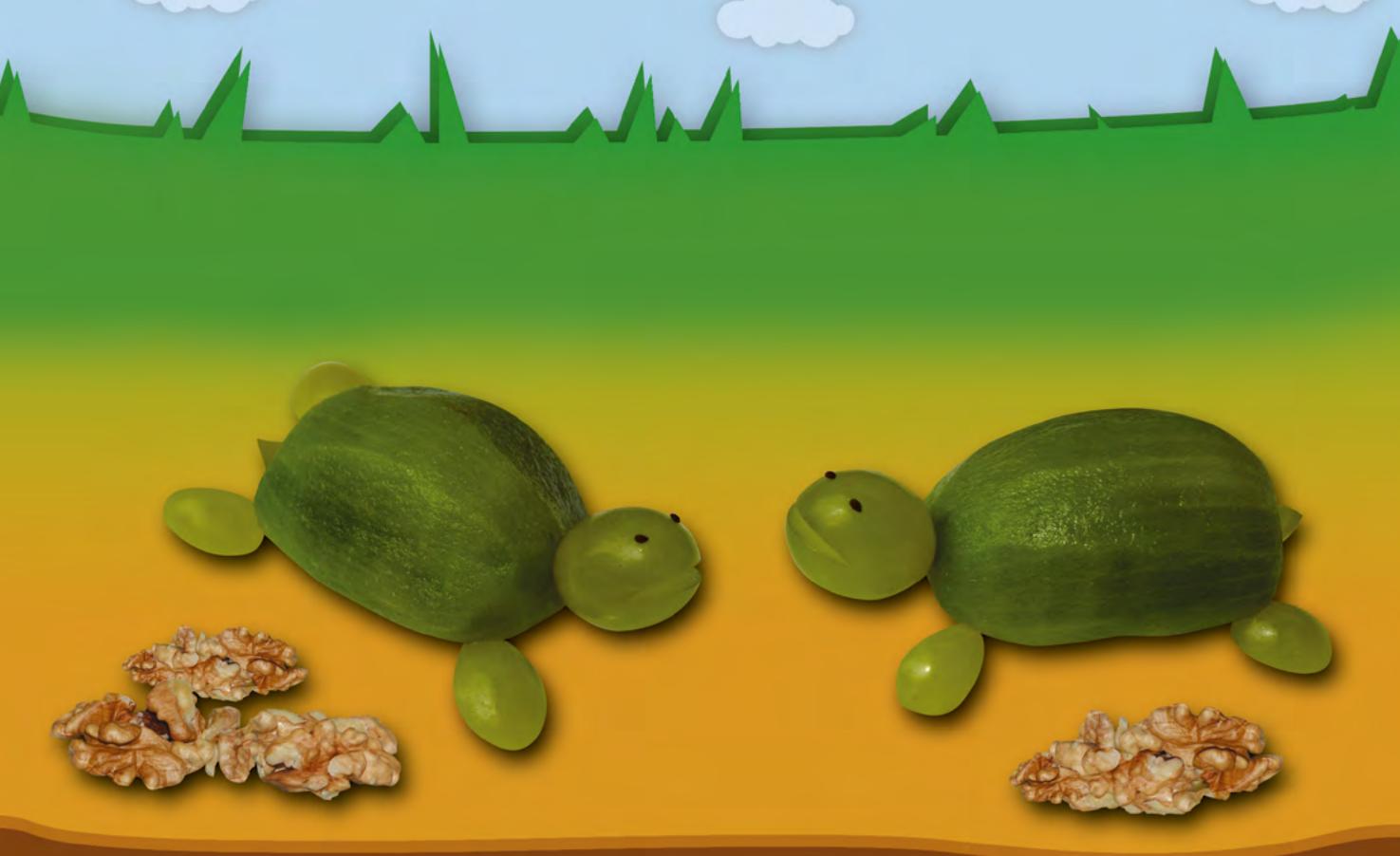
Malzeme

- 1 kivi
- 4 üzüm tanesi
- 4-5 ceviz

Bu sayfadaki
etkinlik
bir yetişkinle
birlikte
yapılmalıdır.

Kivinin kabuğunu soyup meyveyi boyuna ikiye kesin. Özüm tanelerinden ikisini küçük parçalara bölün. Bu parçaları kaplumbağaların bacaklarını ve kuyruklarını oluşturacak şekilde tabağa yerleştirin. Sonra kivi parçalarını üzerlerine koyun. Diğer iki üzüm tanesinin üzerine gözler için minik delikler açın. Bu deliklere birer kivi çekirdeği yerleştirin. Küçük birer kesikle kaplumbağaların ağızlarını yapın ve üzüm tanelerini kivilerin önüne yerleştirerek kaplumbağaların başlarını yapın. Kaplumbağaların çevresini cevizlerle süsleyin. Afiyet olsun.

Küçük Eller İşbaşında

Mart 2014 sayımızda atık malzemeler kullanarak bir kaplumbağa kostümü tasarlamanızı istemiştik. İşte kostümlerinizle birlikte çektiğiniz fotoğraflarınız. Burada yer veremediğimiz fotoğraflarınızı da internet sayfamızda görebilirsiniz. İnternet sayfamızın adresi: <http://www.tubitak.gov.tr/merakliminin>

Derin Zeynep Kurt - 4,5 yaş - Ankara

Kerem Kamil Doğu - 7 yaş - İstanbul

Melisa Eser - 5 yaş - İzmir

Merve Rana Seker - 4 yaş - Adıyaman

Simay Özer - 5 yaş - İzmir

Ahmet Akhan Öztürk - 6 yaş - Ordu

İpek Tuğçe Karaca - 4,5 yaş - Giresun

Müberra Tunc - 5 yaş - Van

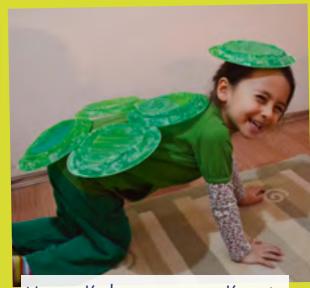
Ege Cerit - 5 yaş - Çorum

Tarkan Eymen Avcı - 4 yaş - İstanbul

Tuna Şahin - 4 yaş - Amasya

Yağmur Korkmaz - 5 yaş - Kocaeli

Cemre Kaya - 2,5 yaş - Samsun

Kerem Zahid Kumsal
5 yaş - Malatya

Yakup Necdet Öztergut
4 yaş - Kırklareli

Yigit Yılmaz - 4 yaş - Zonguldak

Evren Demiralp - 5,5 yaş - Samsun

Hayriye Sevinc Erdem - 5 yaş - İstanbul

Kadriye Sinem Erim - 6 yaş - Denizli

Talha Ensari - 5 yaş - İstanbul

Deniz Soylu - 4 yaş - İzmir

Neva Sahin - 5 yaş - Trabzon

Doğakent Kres ve Gündüz Bakım Evi
Yunus Sınıfı - Ankara

Seymen 8. Boru İlkokulu
Özel Altı Sınıfı - Kocaeli

Dünya Kolukisa - 2 yaş - İzmir

Berfin Ünal - 3,5 yaş - İstanbul

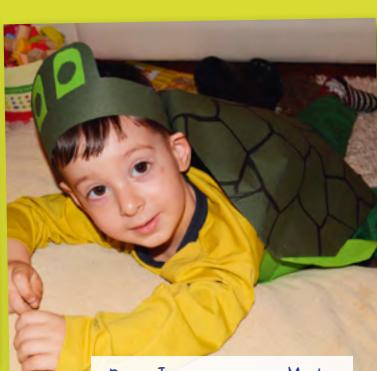
Ece Şahin - 4 yaş - Ankara

Zeynep Naz Abbasoglu
3,5 yaş - Ankara

Zeynep Bayır - 5 yaş - İstanbul

Demir İsirgan - 3 yaş - Muğla

Temmuz 2014 sayımız için akarsularda, göllerde ya da denizlerde yaşayan bir canlının resmini yapmanızı istiyoruz. Resminizle birlikte çektirdiğiniz fotoğrafınızı, adınızı, soyadınızı, yaşınızı ve oturdığınız ilde yazarak bize gönderin. Bunun için 15 Haziran 2014'e kadar süreniz var. Adreslerimiz aşağıda:

TÜBİTAK Meraklı Minik Dergisi
"Küçük Eller İşbaşında" Kölesi
Akay Caddesi No: 6
06420 Bakanlıklar / ANKARA
e-posta: merakli.minik@tubitak.gov.tr

Kitap...

Oyun...

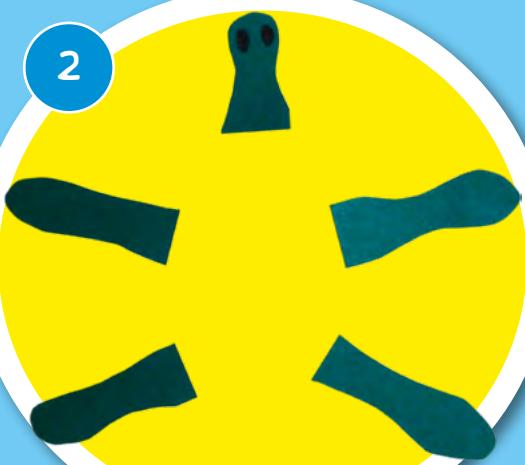
Öneri...

1

2

3

4

Ceviz Kabuğundan Kaplumbağa

Yarım ceviz kabuğu, bir parça oyun hamuru ve kartonla sen de böyle bir kaplumbağa yapabilirsin. Önce ceviz kabığının içini fotoğrafaktaki gibi oyun hamuruyla doldur. Küçük bir parça kartondan kaplumbağanın bacaklarını ve başını kes. Başı oluşturacak parçaya iki göz çiz. Baş ve bacakların uçlarını hafifçe kıvrarak fotoğrafaktaki gibi oyun hamuruna batır. Kaplumbağan oldu bile! İstersen birden fazla kaplumbağa yapıp onları bir arada sergileyebilirsin.

Deniz Kaplumbağaları

"Hangi canlı karada yumurtadan çıkar ama hayatını denizde geçirir? Hangi canlı bir masa tenisi topu büyüklüğünde doğar ve boyu iki metreyi geçer? Bir deniz kaplumbağası!"... Koleksiyon Yayıncılık'ın yayıldığı bu kitapta deniz kaplumbağalarıyla ilgili birçok ilginç bilgi var. Deniz kaplumbağalarının okyanustaki yaşama nasıl uyum sağladığını, deniz kaplumbağası türlerini, deniz kaplumbağalarını korumak için neler yapabileceğini bu kitaptan öğrenebilirsınız. Bütün bunlar otuz iki sayfalık kitabın sayfalarında büyük boy fotoğraflar ve kısa yazılarla anlatılıyor. Bu kitabı, henüz okuma bilmeyen küçük çocuklarla birlikte okuyabilir, kitaptaki ilginç fotoğrafları inceleyebilirsınız. Okumayı yeni öğrenen çocuklara kitabı kendileri okuyarak deniz kaplumbağalarının dünyasını keşfederler. "Deniz Kaplumbağaları"ni Laura Marsh yazmış, Derya Dinç Türkçeştirmiş.

Aslı Zülal

Yumurtalarla Yavru Kaplumbağaları Eşleme Oyunu

Bu sayımızda dergimizin ekinde verdigimiz kartların yarısında kaplumbağa yumurtaları, yarısındaysa bu yumurtalarдан çıkan yavru kaplumbağalar yer alıyor. Bu kartlarla bir eşleme oyunu oynayabilirsiniz.

Oyunu oynamak için önce kartları birbirinden ayırip karıştırın. Resimli yüzleri alta gelecek şekilde yere dizin. Sonra kartları ikişer ikişer açın. Açıığınız kartların üzerinde kaç yumurta ya da kaç yavru kaplumbağa olduğunu sayın. Üzerinde aynı sayıda yumurta ve yavru kaplumbağa olan kartları birbirileşmeye çalışın. Açıığınız iki kart birbirinin eşiyse bu kartları kenara ayırin. Açıığınız kartlar birbirinin eşi değilse bu kartları tekrar ters çevirip başka iki kart açın. Dilerseniz bu oyunu iki ya da daha fazla oyuncuya, kartları sırayla açarak da oynayabilirsiniz. Oyunun zorluk derecesini azaltmak için kartların hepsini resimli yüzleri yukarı gelecek şekilde dizip üzerinde aynı sayıda yumurta ve yavru kaplumbağa bulunan kartları birbirleriyle eşlemeye de çalışabilirsiniz.

Pınar Dündar
Çizim: Pınar Büyükgüral

